

АКТУЕЛНА И СПОРНА ПИТАЊА У РАДНОМ, ПРИВРЕДНОМ, ГРАЂАНСКОМ И ПРОЦЕСНОМ ПРАВУ

Зборник радова

Редактор
Предраг ТРИФУНОВИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ УНИОН
У БЕОГРАДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
БИБЛИОТЕКА

Инв. бр. 01-15265

Београд
2024.

**АКТУЕЛНА И СПОРНА ПИТАЊА
У РАДНОМ, ПРИВРЕДНОМ,
ГРАЂАНСКОМ И ПРОЦЕСНОМ ПРАВУ
Зборник радова**

Издавач

ИП "Глосаријум"

Београд

Риге од Фере 12

Тел./факс 011/2182-163

E-mail: glosarijum@glosarijum.com

За издавача

Милан Жамац

директор

Редакџор

Предраг Трифуновић

Уредник

Милан Жамац

Компјутерска обрада

Весна Станић

Корице

Јелица Васић

Штампа

"Глосаријум", Београд

ISBN 978-86-6297-054-1

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34(082)

**АКТУЕЛНА и спорна питања у радном, привредном,
грађанском и процесном праву** : зборник радова
/ редактор Предраг Трифуновић. - Београд : Глосаријум,
2024 (Београд : Глосаријум). - 263 стр. ; 21 cm

- Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-6297-054-1

1. Трифуновић, Предраг, 1952- [уредник]

а) Право -- Зборници

COBISS.SR-ID 154528265

Проф. Милена ТРГОВЧЕВИЋ ПРОКИЋ*
Проф. емеритус др Небојша ШАРКИЋ**

ШТА БИ СВЕ ТРЕБАЛО (МОРАЛО) ДА СЕ МЕЊА У ПОРОДИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

1. Уводно разматрање

Овај рад представља синтезу рада и размишљања аутора у примени породичног законодавства Републике Србије. У том смислу припремили смо и обрадили један број спорних питања која су се појавила у примени породичног законодавства.

Да се подсетимо, 2005. године донет је нови целовити, модеран Породични закон у Републици Србији.¹⁾ Закон је имао темељну припрему и на њему су радили стручњаци из различитих

* Проф. Милена Трговчевић Прокић, Правни факултет Универзитета Унион у Београду.

** Проф. емеритус др Небојша Шаркић, Правни факултет Универзитета Унион у Београду.

1) Породични закон, „Службени гласник РС“, бр. 18/05, 72/11 – др. закон, 6/15. У даљем тексту: ПЗ.

области. За разлику од других прописа који се примењују у Републици Србији Породични закон је, зачуђујуће, издржао критику времена и до данас је имао само незнатне – „козметичке“ измене. То даље значи да је у основи закон био добар и да је одговарао реалном стању ствари, али као и увек показало се да је живот компликованији од сваке правне норме. Постоје бројна спорна питања која су се у међувремену јавила или која је што правна наука што судска пракса уочила.

Дакле, у овоме раду, аутори ће побројати одређена спорна питања која су по њиховом мишљењу завредила пажњу анализе и покушати да дају основне правце могућег реформисања породичног законодавства из назначених области. То свакако не значи да аутори претендују да су то доминантна питања или чак да се ова питања морају наћи у жижи законских измена. Ипак чини нам се вредним да се у припреми двадесетогодишњице примене овог прописа размисли о стварима које би требало променити, преиспитати или унети.

У том контексту централна примедба која се односи на Породични закон Републике Србије односи се на чињеницу да је његовим доношењем обухваћен и део процесних одредаба који је раније био посебан део Закона о парничном поступку под називом патернитетски спорови. Такође значајан део материје којом се уређује област породичног права смештен је у Закон о ванпарничном поступку а свакако највећи проблем из области породичног законодавства већ традиционално представља извршавање одлука из ове области. То је и разлог зашто смо примедбе и сугестије на ову област разврстали у три категорије. Први и централни део односи се на организационе одредбе о пружању заштите из ове области, затим на процесне одредбе а у мањем делу говорићемо и о материјалноправним одредбама које нам се чине спорним.

2. Формирање судова за породичне односе

У периоду постојања Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, као федеративне творевине република и покрајина, породично законодавство је било на нивоу република. Иако констатујемо велику сличност између решења тадашњих република у погледу породичне правне материје ипак морамо рећи да је ова материја на нивоу републичког законодавства

практично од окончања Другог светског рата. У овом периоду рађене су бројне реформе што правосудног система што делова грађанског права и у свим овим реформама је истицана неопходност специјализације у области породичноправне заштите. Идеје стручњака углавном су се базирале на неопходности да се у оквиру постојећег правосудног система искаже специфичност спорова из породичног права, те да се на неки начин омогући квалитетније и ефикасније пружање заштите у овој области.

Стручна јавност је у свим овим реформама афирмисала и идеје из упоредног права и искуства земаља у којима постоје специјализовани породични судови. Нажалост ниједна од ових реформи није дала задовољавајуће резултате. Чак и поједина решења која су наглашавала да се формирају посебна одељења за породичне односе, нису дала озбиљније резултате нити су ова решења фактички заживела.

Основни предлог идеје о реформисању области породичног законодавства по нашем мишљењу мора да пође од беспрекорне заштите породице, темељних вредности које треба да се у једној породици негују и наравно чланова породице. Ова заштита мора да буде пружена у свим аспектима, казним (кривична дела и прекршаји), имовинским (сви облици издржавања, подела заједничке имовине и сл). Облици заштите физичког и моралног интегритета (насиље у породици, злостављање и сл). Но, различитих специфичних облика заштите (нпр. лично име, промена пола и сл).

Идеја о формирању породичних судова, дакле, није ни нова ни наша оригинална. У овом раду ми је афирмишемо пре свега јер сматрамо да би она била почетни, али неспорно најважнији корак у заокруживању система пружања породичне правне заштите.

Овде постоје два могућа решења. Боље решење било би оно у коме би се при вишим судовима или уз географску структуру виших судова формирали посебни судови за породичне односе. Друга варијанта која је нешто скромнија по делотворности али зато и реалнија у реализацији подразумевала би да се формирају специјализована већа за пружање породичноправне заштите.

Ово питање наравно није само организационо, већ пре свега суштинско. Прво надлежност ових судова (или специјализованих већа) била би мешовита и подразумевала би све облике

породичне патологије и омогућила пружање судске заштите (насилје у породици – ма ко био насилник); развод брака, поверавање деце; уређивање односа између родитеља и деце; сви облици издржавања; имовински спорови; деца жртве насиља или деца учиниоци кривичних дела и сл.

Осим специфичне надлежности породични судови или већа, радили би на принципу посебно изабраних судија али и уз обавезу учешћа судија поротника. Судије које би судиле у овим судовима морали би осим темељне правне наобразбе (дипл. правник са правосудним испитом и најмање пет година радног искуства у правосуђу), да имају и додатну едукацију из области психологије, социјалне политике, педагошког рада и сл.

У овим судовима или већима обавезно би било и учешће пороте. Наш став о пороти је иначе позитиван. Сматрамо да је порота „тихи контролор рада правосуђа“. Ова контрола се наравно не треба схватати буквално већ су поротници глас јавности и они и те како могу да утичу на квалитет рада судија. Посебно уколико би се обезбедило, а законом би то морало бити предвиђено, да поротници могу бити само лица са радним и животним искуством у професијама које решавају породичноправну заштиту (центри за социјални рад, психолози или педагози у школама; васпитачи у домовима, спортски тренери, пензионисани полицајци, судије или тужиоци који су се бавили овом материјом и сл).

Постојање ових судова морала би да прати и посебна организација припрема која би подразумевала неупоредиво мањи број предмета; активно учешће и других служби у раду судских већа (психолошко-педагошка подршка, по потреби подршка лекара, форензичара или других експерата).

Број предмета у раду морао би законом бити лимитиран на максимум десет месечно, што би подразумевало да судија и порота знају сваки предмет до детаља, да се њему темељно посвете и да заиста проникну у све поре одређеног спорног односа.

Ови судови морали би да имају и прилагођен парнични поступак тако што би се једном одлуком (комбинација стварних и месних надлежности) могло разрешити више спорних питања. Тако на пример, када се констатује насиље у породици истовремено би могло и да се реши питање развода брака, лишавања родитеља насилника родитељског права, да се одреди издржавање, уреди начин виђања деце, одреде мере психолошко-педагошког

рада са породицом или члановима породице, одреди обавезно лечење алкохоличара или наркомана или нека друга мера социјалне заштите.

Нажалост анализа судске праксе у нас углавном говори о неспорно великом труду и залагањима правосудних органа и других државних органа. Ипак морамо констатовати да су ефекти веома скромни. Као доказ тога видимо колики је број развода брака, малолетничких делинквенција, па чак и породичних убиства. То нам све говори да су активности углавном усмерене ка решавању појединачних случајева односно ка парцијалном решењу чак и у оквиру једне породице. Из једног поремећеног односа као што је на пример алкохолизам, коцка, и сл. могу уследити бројни проблеми који се касније индуцирају у насиље у породици, развод брака, спор о поверавању деце, уређивање начина виђања деце, издржавање, поделу брачне тековине, потоње спорове око повећавања издржавања или промене одлуке о виђању деце и сл.

Чини се да би требало користити искуства из упоредног права на бази „тзв. породичних конференција“ (израз је преузет из америчког правног система). Поента је да се целокупан породични проблем сагледа те да се прво идентификују узроци, а потом и да се предложи целовита решења.

Аргументи који се истичу у јавности да би то коштало или да је то тешко организовати, за нас нису прихватљиви. Држава мора имати средстава да их превасходно уложи у очување породичних вредности у Србији јер је број развода у драстичном порасту. Такође стање малолетничких популација није задовољавајуће, те би се и на овај начин могло утицати на опште побољшање заштите појединачних права грађана и њихове имовине.

Наравно да породични суд или већа за породичне спорове нису чаробан штапић којим ће се решити сви спорови али би сигурно помогли да се брже, ефикасније и надасве квалитетније реше бројни спорови који муче грађане у функционисању породица.

3. Процесне одредбе

3. 1. Примена Закона о парничном поступку

Као што је у уводном делу речено нови Породични закон је преузео одредбе из Закона о парничном поступку. Овакво решење свакако да има добрих страна јер се на једном месту

уређују процесна питања из породичних спорова. Ипак у решавању породичних спорова базично се примењује Закон о парничном поступку.²⁾ Ми користимо термин сходна примена што практично значи да на све оно што није на посебан начин регулисано Породичним законом, примењиваће се одредбе ЗПП-а. По нашем мишљењу има неколико питања која су остала недовољно уређена па ћемо изнети мишљење о овим спорним питањима. Дакле, ради се о „правном међупростору“ између Породичног закона и ЗПП-а.

3. 1. 1. Надлежност. Већ споменути породични суд или веће за породичне односе углавном би разрешили ово питање. Тренутно се користи решење да се у породичним односима може алтернативно користити надлежност, те да се не примењују општа правила која се односе на одређивање месне надлежности према седишту или боравишту туженог.

По нашем мишљењу законодавац би морао јасније да одреди да суд који је добио предмет из заштите права из породичних односа мора да реагује и да примарно пружи заштиту угроженим члановима породице. Након тога може се евентуално разговарати о томе да ли је месна надлежност правилно одређена или о даљим корацима, али тек након обезбеђивања виталних интереса чланова породице.

3. 1. 2. Судије и судије поротници. Изменама Закона морало би да се уреди да у решавању породичних спорова учествују судије и обавезно судије поротници са посебном наобразбом (види део о судијама при формирању породичних судова или већа).

3. 1. 3. Хитност. Закон би морао да стави најстроже могуће критеријуме за хитност поступања у овим стварима. Такође законодавац би морао да афирмише осим начела ефикасности и начело економичности те да се породични спорови морају решавати у најкраћем могућем року са најмање могуће трошкова.

3. 1. 4. Границе одлучивања – официјелност. У поступцима где су повређени интереси детета, сматрамо да би законодавац морао да афирмише начело официјелности. Уосталом, на то нас и обавезује Конвенција о правима детета³⁾ која предвиђа обавезу

2) Закон о парничном поступку, „Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13 – одлука УС, 74/13 – одлука УС, 55/14, 87/18, 18/20, 10/23 (др. закон), у даљем тексту: ЗПП.

свих државних органа да раде у најбољем интересу детета. Чиница на пример да мајка детета није правилно поставила тужбени захтев у погледу висине издржавања детета, из ма ког разлога, не сме везивати суд постављеним тужбеним захтевом те је обавеза судије да одлучи у пуном капацитету те да на најбољи могући начин заштити интерес детета. Чини се да би начело официјелности морало бити више афирмисано у поступању судова с обзиром на обавезу заштите најбољег интереса детета.

4. Привремене мере

По нашем мишљењу привремене мере су изузетно делотворно средство у рукама „стручног и храброг судије“. То наравно не значи да се привременим мерама могу уређивати дефинитивни односи, нити се привремене мере смеју злоупотребљавати. Ипак чини се да би законодавац морао да предвиди да је обавеза поступајућег судије да чим прими предмет донесе привремену меру ради уређивања односа до коначне одлуке суда. Ово је посебно важно у споровима на пример, издржавања деце или уређивања начина виђања деце. На овај начин судови би спречили било какав вид злоупотребе, намерног одуговлачења, економског притиска на издржавано лице, уцењивања или омаловажавања.

Привремена мера по нашем мишљењу морала би бити правило које важи за почетак сваког спора из породичних односа и судија би најпре морао да обезбеди једнакост странака у поступку тако што би искључио могућност злоупотреба попут на пример финансијске моћи, решеног стамбеног питања, већег степена образовања, друштвеног утицаја и сл. Привремена мера би дакле требала да буде обавеза јер се наравно у пракси показало да су неделотворне одлуке све оне одлуке које стигну накнадно. На пример, уколико се издржавање детета не обезбеди у правом тренутку поставља се питање уопште делотворности такве одлуке. Слична је ситуација и са уређивањем начина виђања деце и сл. (Позитивни резултати су видљиви у случајевима насиља у породици где се измештањем насилника барем колико толико спречи даљи вид злоупотреба и противправног понашања).

3) Конвенција о правима детета, „Службени лист СФРЈ - Међународни уговори“, бр. 15/09.

5. Уређивање процесног положаја центара за социјални рад

Област деловања центара за социјални рад је проткана кроз више прописа. Матични пропис је свакако онај који се бави уређивањем питања социјалне заштите, али се центри за социјални рад у различитим процесним улогама појављују у више закона којима се уређује област породичноправне заштите.

По нашем мишљењу процесни положај центара за социјални рад би морао бити јасно уређен законом којим би се уредило питање породичноправне заштите.⁴⁾ Центар би морао да има јасно дефинисану улогу: тужиоца, туженог, противтужиоца или противтуженог, законског заступника када врши улогу заступања деце без родитељског старања или лица која су под старатељством органа старатељства, обавезног учесника у спору, факултативног учесника у спору – помагача суда.

Посебно апострофирамо питање разграничења обавезне улоге центара за социјални рад у односу на такозвану факултативну улогу органа старатељства. Тако на пример проблем малолетничких бракова те закључивања брака уз претходно прибављену сагласност суда у знатној мери би се могао решити или барем стање побољшати уколико би се предвидело да се одлука суда не може донети без обавезног мишљења органа старатељства. Улога мишљења органа старатељства морала би бити доминантна у случају да суд на пример даје сагласност за закључивање малолетничког брака уз јаку аргументацију да су испуњени неопходни критеријуми који ће довести до функционалности брака односно да будући супружници имају елементарне услове али и психичку зрелост да би брак могао функционисати. Центар за социјални рад - орган старатељства у заштити деце од малолетничких бракова у поступку сачињавања мишљења,⁵⁾ поред других релевантних елемената, врши и процену стања малолетника и његове потребе, породично функционисање и факторе средине.

4) Шаркић, Н., Почуча, М., *Породични закон*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 2022.

5) Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања донело је 20. 5. 2019. Инструкције о начину рада центра за социјални рад - органа старатељства у заштити деце од малолетничких бракова бр. 551-00-00100/2019-14.

У појединим случајевима као што су одузимање детета, улога органа старатељства и то његових стручних служби (психолога, педагога, социјалног радника) је незаменљива.

За разлику од ових случајева постоје и ситуације где ће суд прибавити мишљење центра за социјални рад у погледу статуса породице, околности у којима живи, посвећености родитеља према деци, однос деце према родитељима, средини и сл. Ова факултативна улога окарактерисана као помоћ суду при доношењу одлука, изједначава се са неком врстом даваоца стручног мишљења или вештака *sui generis*.⁶⁾ Дакле, одлука суда ће се темељити на стручном мишљењу органа старатељства, али ово мишљење није обавезно већ факултативно.

Центри за социјални рад имају огромну улогу и код усвојења али и у свим другим породичним споровима, те би тако у случају формирања породичних судова или већа за породичне односе било нужно уредити питање перманентног учешћа органа старатељства у раду ових судова. Готово је незамисливо да веће за породичне односе када анализира комплетну ситуацију у једној породици донесе одлуку мимо прибављеног темељног извештаја органа старатељства о стању и приликама у тој породици.

6. Брачно право

6. 1. Ванбрачна заједница

Постојеће законско уређење ванбрачне заједнице оставило је бројне недоумице у погледу обима и остваривања права чланова ванбрачне заједнице. Неспорно је законодавчево решење да се ванбрачна заједница изједначи у погледу услова за конституисање са браком, али је „неискрена“ формулација законодавца да је ванбрачна заједница изједначена са брачном. Време настанка или конституисања ванбрачне заједнице, период престанка ванбрачне заједнице су веома тешки за доказивање и утврђивање. И сам критеријум да је ванбрачна заједница живота у дужем временском периоду отвара бројне недоумице око тога шта је то дужи временски период, ко га утврђује и које су то кон-

6) Трговчевић Прокић, М., Шаркић Н., Почуча М., Медицинско вештачење у ванпарничном поступку – Medical expertise in non-contentious proceedings, *Војносанијетски преглед*, бр. 3/2018.

клубентне радње које изједначавају постојање ванбрачне заједнице са брачном.

Законодавац је пропустио да предвиди начин и правни пут за утврђивање статуса ванбрачног партнера. У сваком поједином поступку за пружање правне заштите који је ванбрачни партнер покренуо ради остваривања или заштите својих права, уколико је питање његовог ванбрачног статуса било спорно, оно је решавано као претходно питање у адхезионом поступку који се придружено водио уз текући поступак правне заштите.

Иако је Устав РС⁷⁾ из 2006. године изједначио брак и ванбрачну заједницу у складу са законом,⁸⁾ као и ПЗ из 2005. године, који их третира као два правна института, као и засновану брачну и ванбрачну породицу. Ванбрачни партнери имају иста права и дужности у оквиру породичних односа као и супружници под условом који су предвиђени законом.⁹⁾

Ипак, ванбрачном партнеру још увек не припадају сва она грађанска субјективна права која може да стиче и врши супружник. Тако на пример, у домену наследног права ванбрачни партнер не спада у круг редовних законских наследника таксативно наведених у закону, за разлику од ванбрачне деце ванбрачних партнера која су и по Уставу РС и по одредбама Закона о наслеђивању,¹⁰⁾ као потомци оставиоца, потпуно изједначена у погледу наследних права са брачним и ванбрачним партнером.

7) Устав Републике Србије, „Службени гласник РС“, бр. 98/06 и 115/21. У даљем тексту: Устав РС.

8) Видети: Станковић, Г., Трговчевић Прокић, М., „Procedure for establishing the status of common-law partner“, Thematic Conference Proceedings, Legal system in the period of the new reality, Faculty of law University of Priština in Kosovska Mitrovica, 2021, стр. 173; Станковић, Г., Трговчевић Прокић, М., Специфичност поступка за утврђивање ванбрачног статуса, Удружење правника Србије и Републике Српске, 2023.

9) Ванбрачни партнери имају, као и супружници, право на усвајање детета (члан 101. ПЗ), право на издржавање (члан 52. ПЗ), право на заједничку својину (члан 191. ПЗ), право на заштиту од насиља у породици (члан 197. ПЗ). Осим тога, оцем детета које је зачето уз биомедицинску помоћ сматра се и ванбрачни партнер мајке, под условом да је за поступак биомедицински потпомогнутог оплођења дао пристанак у писменој форми (члан 58. став 2. ПЗ).

10) Закон о наслеђивању, „Службени гласник РС“, бр. 46/95, 101/03 – одлука УС, 6/15. У даљем тексту: ЗН.

Поред тога, одредбама ЗН ванбрачни партнер је дискриминисан и кад је у питању издвајање предмета домаћинства мање вредности који припадају члановима уже породице оставиоца који су живели са њим у заједничком домаћинству.¹¹⁾ Да би могао да оствари своја права, с обзиром на то да се не налази у кругу законских наследника оставиоца, ванбрачни партнер је принуђен да после смрти оставиоца покреће парнични поступак и да захтева да се издвоји његов допринос по основу заједничког стицања у току трајања ванбрачне заједнице.

Осим тога, ванбрачни партнер, па чак и бивши ванбрачни партнер не може да буде завештајни (тестаментарни) сведок без обзира што не улази у круг законских наследника.¹²⁾ У Закону о парничном поступку, изостављен је ванбрачни партнер као пуномоћник свог партнера без обзира што је овим законом усвојен принцип слободног заступања.

У грађанскосудским поступцима ванбрачно партнерство утиче на признавање појединих процесних права или овлашћења или на могућност његовог вршења.¹³⁾ Законодавцу је било потребно скоро четрнаест година да и у домену социјалног законодавства изједначи супружника и ванбрачног партнера у погледу стицања права на породичну пензију и елиминише дискриминаторски однос према ванбрачној заједници иако је у међувремену Закон о пензијском и инвалидском осигурању¹⁴⁾ новелиран више пута. Статус ванбрачног партнера се признаје у об-

11) Право на издвајање предмета домаћинства, поред других титулара, има супружник али не и ванбрачни партнер иако је и он био у заједници живота и заједничком домаћинству са оставиоцем.

12) Члан 113. ЗН.

13) Члан 85. став 2. ЗПП-а. Видић-Тирнанић, Ј., Ванбрачни партнер као законски наследник у савременим правима Европе, Двадесет година Закона о наслеђивању, Правни факултет у Нишу, бр. 68, 2014, 424.

14) Члан 28. Закона о пензијском и инвалидском осигурању „Службени гласник РС“, бр. 34/03, 64/04 – одлука УС, 84/04 – др. закон, 85/05, 101/05 – др. закон, 63/06 – одлука УС, 5/09, 107/09, 101/10, 93/12, 62/13, 108/13, 75/14, 142/14, 73/18, 46/19 – одлука УС, 86/19, 62/21, 125/22, 138/22 и 76/2023. У даљем тексту: ЗПИО.

лигационом¹⁵⁾ и кривичном праву.¹⁶⁾

У појединим регионалним системима ванбрачни партнери улазе у круг законских наследника и изједначени су са супружником као у Црној Гори,¹⁷⁾ Федерацији Босне и Херцеговине,¹⁸⁾ док су Словенија¹⁹⁾ и Хрватска²⁰⁾ признале законско наслеђивање из ванбрачних заједница, док поједина права не захтевају као услов регистрацију истополних партнера када су у питању наследна права, као Аустрија.

15) Члан 381. Закона о облигационим односима, „Службени лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, „Службени лист СРЈ“, број 31/93, „Службени лист СЦГ“, број 1/03 – Уставна повеља, „Службени гласник РС“, број 18/20. У даљем тексту: ЗОО. Предвиђено је да застарелост потраживања не тече према ванбрачном партнеру и ова одредба се примењује и на правила застоја и одржај. Чланом 201. ЗОО предвиђено је да ванбрачни партнер има правичну новчану надокнаду за претрпијене душевне болове у случају смрти или тешког инвалидитета ванбрачног партнера уз услов да је између повређеног и умрлог постојала трајнија заједница живота.

16) Члан 333. Кривичног законика, „Службени гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, у даљем тексту КЗ. У погледу кривичног дела непријављивања припремања кривичног или учињеног кривичног дела или учиниоца, као и помагања учиниоцу по извршењу кривичног дела, предвиђа као објективни услов да учинилац, између осталог нема статус брачног или ванбрачног партнера, те се неће казнити.

17) Члан 4. став 1. и члан 9. став 2. Закона о наслеђивању Републике Црне Горе, „Службени лист ЦГ“, бр. 74/2008 и 75/2017 - одлука УС. У даљем тексту: ЗОН Црне Горе.

18) Члан 19. Закона о наслеђивању Федерације Босне и Херцеговине, „Службене новине“, бр. 80/14 и 32/2019 - одлука УС. У даљем тексту: ЗОН ФБиХ.

19) Члан 4а Закона о дедовању, „Урадни лист СРС“, бр. 15/76, 23/78; „Урадни лист РС“, бр. 17/91, 13/94, 82/94, 117/00, 67/01, 83/01, 73/04 и 31/13 - одл. УС и 63/16. У даљем тексту: ЗОН Словеније.

20) Члан 8. Закона о наслеђивању Републике Хрватске, Народне новине, бр. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19. У даљем тексту: ЗОН Хрватске.

Време настанка или конституисања ванбрачне заједнице, период престанка ванбрачне заједнице су веома тешки за доказивање и утврђивање. И сам критеријум да је ванбрачна заједница заједница живота у дужем временском периоду отвара бројне недоумице око тога шта је то дужи временски период, ко га утврђује и које су то конклюдентне радње које изједначавају постојање ванбрачне заједнице са брачном.²¹⁾

По нашем схватању решење би могло да буде увођење института конституисане ванбрачне заједнице. Предлажемо врло једноставну правну форму. Лица која желе да конституишу ванбрачну заједницу пред јавним бележником у присуству два пунолетна сведока (за сведоке би важила иста правила као за сведоке у породичном праву) изјављују да су од одређеног тренутка у ванбрачној заједници или пак изјављују да је њихова ванбрачна заједница престала. Ова процесна форма би била задовољавајућа за лица која не желе да иду пред матичара и не желе закључивање брака. Ипак ова потврда о конституисаној ванбрачној заједници би многоме омогућила лакшу реализацију права попут на пример међусобних пуномоћја, заступања, доказивања времена у коме је стечена заједничка имовина, рађања и одгоја деце, остваривања права на доделу брачне тековине, остваривања права на наслеђивање и сл.

Дакле, ванбрачна заједница би по нашем мишљењу требало да постоји у два облика. Први би био постојећа нерегистрована ванбрачна заједница са свим правима и обавезама али и недоумицама у реализацији. Конституисана ванбрачна заједница била би потврђена форма на једноставан и прикладан начин, која би имаоцима омогућавала бржу и ефикасну заштиту својих права. У следећој реформи потребно је да законодавац уведе у наш правни систем регистрацију ванбрачних партнера и омогући да на лакши начин доказују свој статус.

21) Видети шире: Трговчевић Прокић, М., „Остваривање права ванбрачног партнера у поступку правне заштите“, Зборник *Примена права и правна сигурност*, Копаоничка школа природног права – Слободан Перовић, 34. сусрет, 2021. стр. 186. Трговчевић Прокић, М., *Ванбрачни и јавнобележнички поступак*, Приручник за полагање правосудног испита, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 2019. Трговчевић Прокић, М., *Наследно право*, Приручник за полагање правосудног испита, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 2020, стр. 52.

6. 2. Истополне заједнице

По нашем схватању проблем истополних заједница се не може унедоглед одуговлачити или избегавати. Без обзира на то колики је број лица која би желела да остварују права из истополних заједница, обавеза је државе да ово питање реши. Ову обавезу имамо и према међународним стандардима који су доста флексибилни и не ограничавају нити усмеравају како ће се ово питање решити, али инсистирају да државе аутономно уреде ову област.

По нашем мишљењу инсистирање на изједначавању брака и истополне заједнице је правно неодрживо и бесмислено. Као што постоје у праву и различити правни институти тако и овде морамо инсистирати на различитости између брака и истополне заједнице. Поједини правни институти имају сличности попут рецимо кредита и лизинга али је разлика у чињеници када постајете власник даном куповине или последњом исплатом последње рате лизинга довољна да се ради о две различите врсте уговора. Тако и овде брак мора остати специфична заједница мушкарца и жене са свим условима за конституисање. Са друге стране истополним партнерима се мора обезбедити заштита њихових права и то: личних, имовинских, статусних и сл.

Због тога предлажемо да се у области истополних заједница примени принцип сличан заједницама у области ванбрачне заједнице. Тако на пример, могле би да постоје нерегистроване истополне заједнице. Њима би се по закону гарантовала могућност постојања, међусобно право на закључивање правних послова попут ортаклука, заједничке својине, поклона, уговора о доживотном издржавању и сл. Њихов статус не би био правно регулисан осим што би имали заштиту (нико их не сме узнемиравати) и остваривање наведених права.

Регистрована истополна заједница могла би бити за почетак уређена у „блажој процесној форми“ и сматрамо да би савим довољна и адекватна била регистрација постојања истополне заједнице код јавног бележника. То би се као и код регистроване ванбрачне заједнице свело на изјаву воља о сагласности постојања истополне заједнице уз потврду два сведока идентитета да се ради о особама А. и Б. Права која би се гарантовала истополним партнерима била би слична оним правима која се

гарантују ванбрачној заједници (изузев стриктно забрањеног права на усвојење).

Постојање регистрованих и нерегистрованих истополних заједница би умногоме смањило политичкоправне тензије, уредило питање заштите права али и помогло остваривању веће једнакости грађана пред законом. Особе истог пола које би конституисале истополну заједницу не би могле ни на који начин да се жале да је њихов положај лошији јер би могли да остварују заједничку својину, да исту својину наслеђују, преносе је различитим правним пословима, остварују пуномоћја, посете болницама и затворима и сл. У наредној реформи законодавац би требао да уведе регистроване истополне заједнице, као што је то уређено у већини земаља, Словенији,²²⁾ Хрватској,²³⁾ Црној Гори,²⁴⁾ Шведској²⁵⁾ и Мађарској.²⁶⁾

6. 3. Малолетнички бракови

Једна од тема која је била веома присутна у оквиру примедаба које смо добијали у припремним преговорима за отварање поглавља 23 и 24 (људска права и владавина права) је и сугестија да се забране малолетнички бракови.

22) Закон о регистрацији истополне партнерске скупности Р Словеније, “Урадни лист РС”, бр. 65/05, 55/09, 18/16, 33/16, 68/16. У даљем тексту: ЗРП Словеније.

23) Закон о животном партнерству особа истог пола Републике Хрватске, “Народне новине”, бр. 92/2014, 98/2019. У даљем тексту: ЗРП Хрватске.

24) Закон о јавно-приватном партнерству лица истог пола, “Службени лист ЦГ”, бр. 73/2019 од 27. 12. 2019.

25) Закон о регистрованом партнерству Шведске - Lag om registrerat partnerskap, Svensk författningssamling 1994: 1117. Contract validity and the CISG, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19941117-om-registrerat-partnerskap_sfs-1994-1117, 21. 9. 2020. У даљем тексту: ЗРП Шведске.

26) Закон о регистрованом партнерству - 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról, Retrieved 11, February 2014, Contract validity and the CISG, http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0900029.TV, 30. 7. 2016. У даљем тексту: ЗРП Мађарске.

Аргументација за овакве критике нашег нормативног супстрата се углавном базирала на следећим аргументима. Малолетнички бракови су штетни: рано ступање у сексуалне односе по правилу ствара здравствене проблеме за девојчице; ступање у малолетничке бракове по правилу подразумева прекид школовања, социјално-економски статус младих брачних парова је због непостојања образовања и немогућности запослења катастрофалан; оваква лица су психички неприпремљена за одговорност за преузимање функција родитеља или одговорност за ступање у брак где су овакви бракови по правилу изузетно кратког века.²⁷⁾

Осим ових општих примедба критичари малолетничких бракова истичу и чињенице да се малолетнички бракови често везују за: закључивање брака уз сагласност родитеља а без сагласности младенаца; продају младе; уговарање брака без емоционалних односа и пристанка будућих супружника; склапање брака као фиктиван однос ради обављања других криминалних радњи попут проституције, трговине дрогом, просјачења или чепарења и сл.²⁸⁾

Ван сваке је сумње да су малолетнички бракови штетни. Такође нема дилеме и око тога да их треба искорењивати, те да држава мора да уложи максимум напора како би се сузбила ова појава која се најчешће налази у нашој земљи у појединим географским подручјима али и међу одређеним етничким групама веома распрострањена. Иако недовољно прецизни, статистички показатељи говоре да је огроман број младих Рома ступио у формалне или неформалне малолетничке заједнице.

Ипак ако овај проблем анализирамо са правног али и социолошког аспекта морамо поставити реално питање шта се добија изменом закона о породичним односима, те стриктном забраном закључивања малолетничких бракова на чему се инсистира од стране наведених критичара постојећег система.

27) UNICEF, Спречавање и елиминисање дечијих, раних и присилних бракова, Извештај Канцеларије Високог комесара Уједињених нација за људска права, 2014.

28) Дечији бракови у ромској популацији Србије, UNICEF Београд, Michel Saint-Lot, Академија, Београд, 2017.

Одмах да кажемо да је код нас малолетнички брак забрањен.²⁹⁾ Изузетак који је омогућен подразумева закључивање брака лица које је навршило 16 година (односно старијег малолетника) уз претходну дозволу суда. Овај поступак је уређен одредбама Закона о ванпарничном поступку³⁰⁾ и подразумева обавезу поступајућег судије да обави следеће радње: обави разговор са будућим супружницима, прибави мишљење органа старатељства о условима живота, прибави мишљење психолога или психијатра на околност психичке зрелости будућих малолетних супружника, те да на бази свих релевантних доказа процени да ли су испуњени услови за склапање брака. Додатна тешкоћа је и чињеница да се приликом склапања оваквог брака након добијања дозволе од стране суда малолетник сврстава у категорију добијања пуне пословне способности. Чак и у случају да брак престане (из неког разлога) овако добијена пословна способност остаје. То такође може бити основ за различите врсте манипулација или злоупотреба јер се пуна пословна способност, која се иначе добија пунолетством, код нас третира веома широко. Лице које је обухваћено оваквом дозволом може: да бира и да буде биран, да склапа брак, признаје очинство или материнство, самостално располаже својом имовином, обавља самостално све правне послове и сл.

По нашем схватању уколико би се прихватила идеја о потпуној забрани малолетничких бракова овакву норму морао би да прати дужи временски период (*ocassio legis*) од најмање десет година за почетак примене. У том периоду морале би да се обаве бројне радње на едукацији популација у оквиру којих се

29) Чл. 16-22. ПЗ одређене су брачне сметње: брачност, неспособност за расуђивање, немање слободне воље, малолетство, крвно, адоптивно и тазбинско сродство, старатељство. Поједине сметње су отклониве као малолетство и одређен степен сродства. Такође је и чланом 190. КЗ предвиђено да ће се казнити пунолетно лице које живи у ванбрачној заједници са малолетником, као и родитељ, усвојилац или старатељ или наведу малолетника да живи с пунолетним лицем у ванбрачној заједници. КЗ предвиђа и теретни облик овог кривичног дела, а као квалификовану околност наводи да је дело учињено из користољубља. Међутим, гоњење се не предузима или се од истог дела одустаје ако ванбрачни партнери закључе брак.

30) Чл. 79-86. ЗВП Србије, Трговчевић Прокић, М., Станковић, Г., Ванпарнични и јавнобележнички поступак Републике Србије, Београд, 2018, стр. 132.

закључују малолетнички бракови те да се подигне ниво и свест о штетности закључивања оваквих бракова.

Оно што би могло бити као прелазно решење у овом тренутку јесте и чињеница да се може појачати улога центара за социјални рад, те заострити условљавање одлуке суда о давању сагласности за склапање малолетничког брака озбиљним проценама о могућности малолетника да функционишу у тако формираном браку. Као што смо већ рекли, потребно је створити концепт правосуђа који ће бити прилагођен деци, који се темељи на идеји да се деци која долазе у контакт са правосудним системом мора посветити посебна пажња што захтева корените измене у начину на који правосудни системи ступају у интеракцију са децом. Због тога и сматрамо да Србија треба да уведе породични суд.

Разлог наше бојазни и изнетих предлога није у чињеници што ми подржавамо малолетничке бракове или нисмо свесни штетности закључивања малолетничких бракова. Напротив, сматрамо да би губитак макар и минорне државне – друштвене контроле при склапању оваквих бракова само још више закомпликовао овај иначе деликатан друштвени однос.

6. 4. Свечена форма за склапање брака

Породични закон Републике Србије одредбом члана 299. предвиђа да се брак склапа јавно, на свечан начин у просторији посебно предвиђеној за ту намену. Просторија предвиђена за склапање брака мора бити пригодно уређена и у њој мора бити истакнута застава Републике Србије, а матичар преко груди мора носити ленту у бојама заставе Републике Србије. Став 3. истог члана предвиђа да матичар може изузетно дозволити да се брак склопи и на другом месту ако за то постоје нарочито оправдани разлози, ако се обезбеде услови у погледу свечаног изгледа просторије и ако се тиме не вређа достојанство чина склапања брака.

Управо раскорак између праксе и норме у области склапања брака је предмет нашег незадовољства и потребе да у овом делу рада искажемо дубоко неслагање са фактичким стањем. Иако је законодавац изричито рекао да се склапање брака ван седишта матичара и за то посебно одређене и припремљене

просторије може дозволити само изузетно у пракси наших матичара ситуација је потпуно другачија.

Постало је готово престижно питање да се брак склапа у што је могуће различитијим и ексцентричнијим условима. То нису само кафане, баште ресторана или клубови, већ су то чак и балони, бродови и сл.

Заиста се чини потпуно неприкладним да у једном кафанском објекту уз различите имисије које пристижу из кухиње, уз звецкање тањира и есцајга матичар изговара речи попут оних које представљају основне вредности брака а будући супружници исказују своју спремност да ће живети у заједници живота, те да су сагласни са склапањем брака.

Чини се да је вулгаризација у нашим новокомпонованим односима дошла до врхунца јер су се матичари потпуно приклонили савременом менталитету и од склапања брака се прави готово естрадно дружење.

Иако је закон изричит и предвиђа да ће матичар прочитати и упознати будуће супружнике са основама Породичног закона које се односе на међусобна права и обавезе поједини матичари од тога праве литерарне саставе и себи дају за право да они препричавају или „препевавају“ сам текст. Почетак оваквог начина склапања брака био је још пре више деценија када је Душко Радовић у једној својој примереној колумни препричао ове одредбе Породичног закона на себи својствен начин. Ипак оно што је литерарно дело неспорног писца, не може бити право једног државног службеника који има задатак да склопи брак према законом предвиђеним условима.

Наше залагање за свечану форму приликом склапања брака проистиче из нашег чврстог уверења да је брак једна од најважнијих институција у нашем правном систему. Будући супружници морају бити свесни да је склапање брака веома одговоран и значајан животни корак, те се не може у самом старту приликом његовог закључивања он извржавати руглу или некој врсти подсмеха.

Уосталом ни свештеник не иде у кафану да склопи брак, већ се брак искључиво склапа у црквеним просторијама. Зашто се онда дозвољава да матичар иде на неприкладна места и да тај свечани чин уруши разним квазидосеткама, коментарима или неприкладним понашањем.

Уколико смо истински свесни броја развода бракова, те кризе у којој се наш породични живот налази онда морамо учинити све да се такво стање промени. Један мали али први корак је и чињеница да се у брак не може улазити ни олако ни неозбиљно, те да се кроз свечану форму и максимално достојанство приликом склапања брака обезбеди пуна свест и представа о томе да се ради о једном изузетно важном правном послу који младици у том тренутку закључују.

7. Извршно право

7. 1. Алиментациони фонд

Опште је познато да се правоснажне извршне и кондемпторне одлуке из породичних односа спроводе по правилима извршног права. Закон о извршењу и обезбеђењу³¹⁾ у посебном поглављу третира питања извршавања одлука из породичних односа. Када се ради о новчаним потраживањима ту углавном није било никаквих правних проблема, јер се извршење издржавања (по ма ком основу) спроводи према свим правилима извршног права на свим средствима извршења према извршном дужнику (зарада, новчана средства на рачуну код банке, наплата од дужниковог дужника, пленидба и продаја покретних ствари, пленидба и продаја некретнина, продаја акција или удела и сл).

Предмет нашег интересовања у овом делу је потреба уређивања посебног правног питања које је индиректно везано за извршни поступак. Наиме, у великом броју случајева извршни дужник у споровима за издржавање деце опструира поступак извршења, те се прималац издржавања оставља без елементарних средстава за живот.

Идеја о формирању алиментационог фонда није ни нова ни наша оригинална. У нашем законодавству алиментациони фондови су постојали до 2005. године, али из општепознатих разлога никада заправо нису ни заживели. Идеја о формирању алиментационог фонда се стално промовише од стране стручне јавности.

Алиментациони фонд је дакле, државно-друштвени фонд који је организационо везан за министарство које је надлежно за

31) Закон о извршењу и обезбеђењу, „Службени гласник РС“, (2011) број 31/11, 99/11 – др. закон, 109/13 – УС, 55/14, 139/14. У даљем тексту: ЗИО Србије.

послове социјалне заштите и заштите породичних односа у најширем смислу речи.

Фонд се пуни из буџетских средстава; непосредних извора прихода правосуђа (таксе, казне, одузета имовинска добит, корпора-деликти и сл), игара на срећу, донација али и из средстава сопственог пуњења.

Идеја постојања алиментационог фонда у реализацији је доста једноставна. Прималац издржавања (законски заступник малолетног повериоца: родитељ, старатељ или орган старатељства) обраћа се јавном извршитељу са захтевом да се спроведе извршење према извршном дужнику ради наплате утврђеног износа издржавања. Уколико јавни извршитељ након свих предузетих радњи констатује да се извршење не може спровести издаје потврду о немогућности спровођења извршења (извршни дужник је у немаштини, налази се у затвору, налази се на психијатријском лечењу, недоступан је и сл).

Законски заступник лично или уз посредовање органа старатељства обраћа се алиментационом фонду. Алиментациони фонд исплаћује детету онај износ колики је одређен од стране суда. Даном исплате издржавања као и будућих давања, алиментациони фонд постаје нови извршни поверилац према извршном дужнику.

Логично је очекивати да ће држава преко алиментационог фонда и других државних органа који алиментационом фонду стоје на располагању лакше наплатити износ него што би то могао да учини законски заступник детета.

На овај начин постиже се неколико ефеката. Прво и најважније прималац издржавања није ускраћен за износ који му припада те се његова егзистенција колико-толико обезбеђује. Механизам заштите повериоца те реализација права преноси се на алиментациони фонд (читај државу) који је сигурно и вичнији и опремљенији да може да обезбеди спровођење извршења. Такође постоји и озбиљна претпоставка да ће постојање алиментационих фондова те њихова брза афирмација довести до тога да се сви они који не плаћају издржавање одврате од таквог понашања. Оно што би кривичари означили као „генерална превенција“ било би и те како делотворно и у овој врсти судских поступака. На подручју града Београда који нам је реално репер за отприлике једну петину становништва Србије а по броју предмета можда и више у последњих неколико година просек тражених

издржавања путем суда био је око 2.000 годишње. Од овог броја отприлике једна половина је имала тешкоћа у реализацији. Ако томе додамо да су код нас износи висине издржавања изузетно мали (просек између 10 и 20.000,00) онда је сасвим јасно да се не ради о некаквим „спектаклуларним“ износима које држава себи не би могла да приушти. Чак и да се алиментациони фонд пуни споро или неадекватно из сопствених прихода, то не би представљало неки озбиљни удар за државу.

По нашем мишљењу формирање алиментационог фонда у најкраћем могућем року, те почетак његовог рада би изузетно допринео пре свега поштовању правног система државе, али и помогао у социјалном збрињавању угрожених категорија деце чији родитељи не врше адекватно родитељско право или која су принуђена да путем суда остварују захтеве за издржавање.

7. 2. Предаја и одузимање дејетета

У готово свим текстовима у којима се бавимо извршним поступком истичемо да је најлошији део постојећег Закона о извршењу и обезбеђењу део који се односи на заправо најделикатнији и најсложенији друштвени однос. То је предаја и одузимање детета.

Нажалост последњим изменама ЗИО дошло је до потпуног урушавања традиционалног концепта спровођења извршења у овој области. Законодавац најпре не прави праву и суштинску разлику између предаје детета и одузимања детета.

Предаја детета је правна али и фактичка радња у којој један од родитеља, сродник или установа код којег се дете тренутно налази добровољно по одлуци суда предаје дете оном родитељу који је према правоснажној одлуци суда одређен за законског заступника детета – родитеља који ће вршити родитељско право. Улога и задатак суда у извршном поступку је да се ова процедура испоштује на правилан начин. То подразумева да се ова примопредаја изврши на најједноставнији могући начин, што је могуће лакше и безболније за дете, да се уз фактичку предају детета предају и дететова гардероба, књиге и школски прибор, личне ствари и сл. Улога суда је дакле, да уз помоћ органа старатељства и других стручних служби обезбеди да се ова процедура спроведе на најједноставнији могући начин и са што је могуће мање трауматичних сцена за дете.

Много сложенија правна радња је одузимање детета. Она се изузетно примењује када је психофизички узраст или развој детета угрожен или напосто његова егзистенција. Дете се одузима од родитеља који су: насилници, алкохоличари, наркомани, педофили и сл. те се дете мора физички одузети од родитеља (једног или оба) који некавалитетно врше родитељско право. Дете треба да се преда другом родитељу, органу старатељства, некоме од сродника, установи за збрињавање деце без родитељског старања, болници и сл.

Дакле, овде се ради о физичком одузимању детета и промени његове животне средине (живео је код оца а сада треба да живи код мајке и сл).

Нажалост без икаквих стручних анализа или подршке стручне јавности законодавац је у последњим изменама Закона о извршењу и обезбеђењу увео једну новину. Поступак одузимања детета је пренет из надлежности суда (раније је била императивна одредба да ово извршење може спроводити само судија – дакле не ни стручни сарадник у суду или неко друго службено лице).

Иако је стручна јавност одмах реаговала на овакву одредбу, она је и даље на снази.³²⁾ Она је директно супротна Уставу јер Устав РС предвиђа да се о статусним питањима грађана може одлучивати и да такве одлуке доноси само суд. Породични закон такође предвиђа надлежност суда, у општим одредбама као и у одредбама у споровима родитеља и деце. Чак и сам ЗИО у општим одредбама када говори о надлежности суда прави разлику у односу на послове извршитеља где се наводи да послове који се односе на породичне односе спроводи суд. Упркос свему наведеном ова одредба је и даље на снази.

По нашем мишљењу мора се вратити изричита надлежност суда са персоналном одговорношћу оног судије који се бави извршним правом и који води конкретан случај. Такође Закон мора да уреди и питање помоћи која ће се пружати судији од стране стручних органа (пре свега органа старатељства, школског психолога, учитељице или разредног старешине, спортског тренера, Министарства унутрашњих послова и сл).

³²⁾ Николић, М., Шаркић, Н., Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу, “Службени гласник”, 2024.

Чињеница да је, на срећу, оваквих предмета релативно мало, не треба да нас заваља и да овој тематици пријемо олако. Наиме, спорови о одузимању деце су најделикатнији спорови у грађанскоправној области. Њима се мења правни однос родитељства у фактичко стање тако што се дете једноме или од оба родитеља одузима и предаје неком другом на бригу, чување и васпитање. Чињеница да се то ради у интересу детета и да је једини субјект заштите дете, не мења на ствари јер се цео поступак мора спровести што је могуће безболније како за дете тако и за друге учеснике у поступку.³³⁾ Обавеза је свих државних субјеката који учествују у овим споровима да се максимално заштити интерес детета али и да ће цела процедура спроведе са најмање могуће штете по све учеснике у поступку.

8. Закључно разматрање

Наша почетна теза да је Породични закон Србије базично добар и да је претрпео готово тридесетогодишњу проверу праксе, остаје непромењена. Такође покушали смо да укажемо на одређене сегменте који по нашем мишљењу или нису добро обрађени у Закону или се неадекватно примењују у пракси.

Овде наравно морамо правити разлику између неких ствари које подразумевају нова решења (нпр. алиментациони фонд); ствари које су у Закону добро постављене али се у пракси не примењују (свечана форма за склапање брака и место склапања брака); до новог уређивања или поправљања постојећег уређивања законодавства из ове области (предаја и одузимање детета, те враћање надлежности суду у поступку одузимања деце).

Иако се на први поглед неке од наших примедби чине минуциозне или претеране, сматрамо да је деликатност породичних односа те значај заштите из ове области такав да се не смеју дозволити никакве импровизације а да ниједна грешка или неправилност (било у норми било у њеној примени) није дозвољена.

Обавеза свих државних субјеката да воде рачуна о најбољим интересима детета, мора се и практично обезбедити кроз

33) Почуча, М., Шаркић, Н., *Породично право и породичноправна заштитица*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, седмо издање, 2022.

побољшање нормативног супстрата али и кроз побољшање судске праксе.

Надамо се да је овај наш рад макар минималан допринос остваривању овако постављених циљева и задатака.

Литература

Видић-Тирнанић, Ј, Ванбрачни партнер као законски наследник у савременим правима Европе, Двадесет година Закона о наслеђивању, Правни факултет у Нишу, бр. 68, 2014.

Николић, М., Шаркић, Н., *Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу*, Судска пракса и прописи с посебним додатком о грађанском извршном поступку, четврто измењено и допуњено издање, Службени гласник, 2024.

Почуча, М., Шаркић, Н., *Породично право и породичноправна заштитица*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, седмо издање, 2022.

Michel Saint-Lot, *Дечији бракови у ромској популацији Србије*, UNICEF Београд, Академија, Београд, 2017.

Станковић Г., Трговчевић Прокић М., *Коментар Закона о ванбрачном партнерству*, треће издање, Службени гласник, Београд, 2022.

Станковић, Г., Трговчевић Прокић, М., „Procedure for establishing the status of common-law partner“, Thematic Conference Proceedings, Legal system in the period of the new reality, Faculty of law University of Priština in Kosovska Mitrovica, 2021.

Станковић, Г., Трговчевић Прокић, М., Специфичност поступка за утврђивање ванбрачног статуса, Удружење правника Србије и Републике Српске, 2023.

Трговчевић Прокић, М., Станковић, Г., *Ванбрачни и јавнобележнички поступак Републике Србије*, Београд, 2018.

Трговчевић Прокић, М., *Наследно право и поступак за расправљање заоставштине*, Приручник за полагање правосудног испита, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 2020.

Трговчевић Прокић, М., *Ванбрачни и јавнобележнички поступак*, Приручник за полагање правосудног испита, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 2019.

Трговчевић Прокић, М., „Остваривање права ванбрачног партнера у поступку правне заштите“, *Зборник Примена права и*

правна сигурност, Копаоничка школа природног права – Слободан Перовић, 34. сусрет, 2021. год.

Шаркић, Н., Почуча, М., *Породични закон*, Правни факултет Универзитета Унион, у Београду, 2022.

Шаркић, Н., Почуча М., *Породично право*, Приручник за полагање правосудног испита, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 2020.

Закони и прописи

Закон о извршењу и обезбеђењу, „Службени гласник РС“, (2015) број 106/15, 106/16 – аут. тумачење и 113/17 – аут. тумачење, број 54/19, 9/2020 - аутентично тумачење и 10/23 - др. закон.

Закон о наслеђивању, „Службени гласник РС“, бр. 46/95, 101/03 – одлука УС, 6/15.

Закон о наслеђивању Федерације Босне и Херцеговине, “Службене новине”, бр. 80/14 и 32/2019 - одлука УС.

Закон о дедовању, “Урадни лист СРС”, бр. 15/76, 23/78; Урадни лист РС, бр. 17/91, 13/94, 82/94, 117/00, 67/01, 83/01, 73/04 и 31/одл. УС и 63/16.

Закон о наслеђивању Републике Хрватске, “Народне новине”, бр. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.

Закон о наслеђивању Републике Црне Горе, “Службени лист ЦГ”, 74/2008 и 75/2017 - одлука УС.

Закон о парничном поступку, „Сл. гласник РС“, бр. 72/11, 49/13 – одлука УС, 74/13 – одлука УС, 55/14, 87/18, 18/20, 10/23, у даљем тексту: ЗПП.

Породични закон, „Службени гласник РС“, бр. 18/05, 72/11 – др. закон, 6/15.

Закон о регистрацији истосполне партнерске скупности Р Словеније, “Урадни лист РС”, бр. 65/05, 55/09, 18/16, 33/16, 68/16.

Закон о животном партнерству особа истог пола Републике Хрватске, “Народне новине”, 92/2014, 98/2019.

Закон о регистрованом партнерству Шведске - Lag om registrerat partnerskap, Svensk författningssamling 1994:1117. Contract validity and the CISG, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19941117-om-registrerat-partnerskap_sfc-1994-1117, 21. 9. 2020.

Закон о регистрованом партнерству - 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatáról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról, Retrieved 11, February 2014, Contract validity and the CISG, http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0900029.TV, 30. 7. 2016.

Конвенција о правима детета, „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 15/90.